

Metodika postupu při zjišťování výše škod na polních plodinách v územích určených k řízeným rozlivům povodní

(certifikovaná metodika)

Autoři: Ing. Martin Plášil
Ing. Václav Vilhelm, CSc.
Ing. Jindřich Špička
Ing. Alice Picková

Praha 2010

Dedikace

Metodika byla vytvořena v rámci výzkumného záměru MZE0002725101 Analýza a vyhodnocování trvalé udržitelnosti zemědělství a venkova ČR v podmínkách EU a Evropského modelu zemědělství.

Oponenti

Prof. Ing. Jaroslav Homolka, CSc.

*Provozně ekonomická fakulta, Katedra ekonomiky
Česká zemědělská univerzita v Praze*

Ing. Karel Chalupný

ředitel odboru KAZV Praha a Středočeský kraj

Obsah

1. Cíl metodiky	4
2. Vlastní popis metodiky	4
4. Srovnání „novosti postupů“	9
5. Popis uplatnění certifikované metodiky	9
6. Seznam použité související literatury	10
7. Seznam publikací, které předcházely metodice.....	10

1. Cíl metodiky

Cílem metodiky je vypracovat postupy a vzorce pro výpočet náhrady škod způsobených řízeným rozlivem povodní na polních plodinách pěstovaných na pozemcích, které jsou zahrnuty do území určených k těmto řízeným rozlivům.

2. Vlastní popis metodiky

Území určená k rozlivům povodní jsou institutem zavedeným zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách. Podle něj území tohoto druhu může po projednání s dotčenými úřady státní správy stanovit rozhodnutím vodoprávní úřad pro účely zmírnění účinků povodní. Tato opatření obecné povahy mají mj. omezit práva užívání pozemků v takto určeném území, vyloučit umístování staveb, skládek ohrožujících jakost vody a vyloučit i přítomnost snadno odplavitelných předmětů. Za omezení užívání pozemků a staveb má náležet jejich vlastníkům náhrada. Účelem těchto opatření je dosažení zvýšené retence vody v území za povodňových stavů a dosažení retardace odtoku vody z povodí. Cílem výše uvedené právní úpravy bylo zprůchodnění procesu vymezování potřebných území k rozlivům povodní, aby se umožnilo běžné zemědělské a lesnické hospodaření v těchto územích. Jako nepřekonatelný problém se však ukázala otázka náhrad za škody, které vzniknou dotčeným osobám rozhodnutím povodňových orgánů o využití retenčního prostoru vymezeného území. Původní znění zákona s nejasným stanovením těchto náhrad způsobilo, že toto ustanovení dosud nebylo prakticky využíváno.

Podle § 68, odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění zákona č. 181/2008 Sb. ze dne 24. dubna 2008 se s účinností od 1. července 2009 výše náhrady za škodu způsobenou na polních plodinách stanoví v závislosti na tržních cenách polních plodin v době rozlivu včetně zemědělcem prokázaných nákladů na likvidaci poškozených polních plodin. Dle § 68, odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb. náleží s účinností od 1. července 2009 náhrada rovněž za finanční újmu vzniklou pozbytím nároku na dotaci, poskytovanou na základě zákona o zemědělství, který poškozený pozbyl v souvislosti s řízeným rozlivem povodně.

Postup při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postup při určení její výše je stanoven podle § 68, odst. 2 zákona č. 254/2001 Sb. nařízením vlády č. 203/2009 Sb. ze dne 22. června 2009 o postupu při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postupu při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní. Postup při určení výše náhrady na polních plodinách upravuje § 3 nařízení vlády č. 203/2009 Sb., ze kterého vyplynula nutnost tvorby této metodiky.

Z hlediska požadavků na administrativu a transparentnost postupu zjišťování výše škod na polních plodinách v územích určených k řízeným rozlivům povodní je žádoucí, aby byl výpočet celkové škody založen zejména na oficiálních publikovaných údajích Českého statistického úřadu (ČSÚ), případně na údajích Zemědělské účetní datové sítě FADN ČR nebo na poškozeným subjektem prokázaných skutečnostech.

Skutečnosti, které je nutné zjistit při prohlídce dotčeného území

- *doba trvání rozlivu* (ověření data počátku rozlivu a data konce rozlivu uvedených v žádosti),
- *druh postižené polní plodiny*, resp. druhy postižených plodin,
- *výměra ploch*, na nichž došlo k poškození jednotlivých druhů plodin,
- *zjištění procenta poškození jednotlivých druhů polních plodin* na ploše dotčené rozlivem (pro každý druh plodiny samostatně) a zda je toto poškození souvislé či nesouvislé,
- *zjištění, zda byl porost pojištěn* a zda za škodu rozlivem (tj. záplavou) není nebo nebude současně plněno ze soukromého pojištění plodin.

Subjektům dotčeným řízeným rozlivem budou uhrazeny:

- a) tržby, které mohl subjekt realizovat z prodeje produkce polní plodiny z plochy poškozené nebo zničené rozlivem (T),
- b) prokázané náklady na likvidaci poškozených polních plodin (N),
- c) finanční újma vzniklá pozbytím nároku na dotaci, poskytovanou na základě zákona o zemědělství, který poškozený pozbyl v souvislosti s řízeným rozlivem povodně (F).

Pokud došlo k pojistnému plnění ze soukromého pojištění za stejnou událost, bude toto plnění od stanovené výše škody odečteno (I).

Výše náhrady škody se stanoví v závislosti na druhu poškozené polní plodiny a na roční době, ve které k řízenému rozlivu došlo. Při určování výše škody na zaplavených polních plodinách se určí náhrada za každý druh plodiny zvlášť. Přitom se zohlední možnost pěstování vhodných náhradních polních plodin za zaplavením zničené polní plodiny vzhledem k datu, kdy působení rozlivu skončilo, a s přihlédnutím k ozimosti, popřípadě k jarovosti těchto plodin.

Ad a) TRŽBY, které mohl subjekt realizovat z produkce polní plodiny (T)

$T = P \cdot V \cdot C$, kde

P = plocha polní plodiny poškozené nebo zničené rozlivem (nutno prokázat)

V = hektarový výnos polní plodiny

C = tržní cena polní plodiny

Stanovení hektarového výnosu polní plodiny (V)

A. Hektarový výnos polních plodin publikovaný ČSÚ¹:

- I. Hektarový výnos polní plodiny v daném kraji ČR.
- II. Hektarový výnos polní plodiny na úrovni ČR v případě, že nejsou publikované hektarové výnosy poškozené plodiny na úrovni daného kraje ČR (tj. nelze zjistit A.I.)

B. Hektarový výnos polních plodin uvedený v databázi FADN ČR – v případě, že není k dispozici hektarový výnos dle písm. A.

C. Hektarový výnos (publikovaný ČSÚ nebo uvedený v databázi FADN ČR) druhově nejbližší poškozené polní plodině na úrovni kraje nebo ČR – v případě, že není možno zjistit výnos dle písm. A a B.

Referenční hektarový výnos pro výpočet výše škody se stanoví jako prostý aritmetický průměr výnosů plodiny za posledních 5 let.

Stanovení tržní ceny polní plodiny (C)

A. Cena zemědělských výrobců dané plodiny publikovaná ČSÚ²:

- I. Průměrná měsíční cena zemědělských výrobců dané plodiny za měsíc předcházející vzniku škody.
- II. Průměrná měsíční cena zemědělských výrobců za poslední publikovaný měsíc nebo za předchozí ukončený kalendářní rok – v případě, že není možno zjistit cenu dle A.I.

B. Cena zemědělských výrobců (publikovaná ČSÚ) druhově a užitkově nejbližší poškozené polní plodině – v případě, že není možno zjistit cenu dle písm. A.

C. V případě pícnin použit přepočítaný hrubý zemědělský produkt v běžných cenách na 1 t píče v suchém stavu (údaj ČSÚ za poslední zveřejněný rok).

Referenční cena pro výpočet výše škody se stanoví jako aritmetický průměr publikovaných cen všech užitkových směrů daného druhu polní plodiny³, pokud nelze prokazatelně stanovit konkrétní užitkový směr poškozené plodiny.

Ad b) Stanovení nákladů na likvidaci poškozené plodiny (N) – prokáže zemědělec

Likvidací poškozené plodiny se rozumí provedení takových opatření, které následně umožní přípravu půdy pro eventuální setí nebo sázení další plodiny⁴. Likvidace poškozené plodiny nezahrnuje náklady nezbytné na uvedení půdy do původního stavu ani náklady na odstranění

¹ Publikace „Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin v ČR“ (kód publikace 2102)

² Publikace „Indexy cen zemědělských výrobců, průmyslových výrobců a indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží“ (kód publikace 7006).

³ např. v případě pšenice průměr cen pšenice potravinářské a krmné

⁴ Reálné jsou náklady na odstranění případných zbytků poškozeného porostu z pole.

nežádoucích naplavenin. Tyto škody budou vyčísleny v rámci postupu při určení výše náhrady škody na půdě.

Ad c) Finanční újma vzniklá POZBYTÍM NÁROKU NA DOTACI, poskytovanou na základě zákona o zemědělství, který poškozený pozbyl v souvislosti s řízeným rozlivem povodně (F).

Nárok vyplývá z § 68, odst. 3 zákona o vodách a postup určení výše újmy není předmětem nařízení vlády č. 203/2009 Sb.

Výpočet celkové náhrady škody při zohlednění rozsahu poškození porostu a roční doby, ve které k řízenému rozlivu došlo⁵:

1. Zničení porostu v době, která umožňuje osetí náhradní plodinou⁶

Výše náhrady škody = (koeficient 1 * T) + N + F – I

2. Poškození porostu v době, která neumožňuje osetí náhradní plodinou

Výše náhrady škody = (zjištěné procento poškození⁷ * T) + N + F – I

V případě víceletých píceň je při výpočtu škody nutné zohlednit v závislosti na roční době rozlivu i počet zničených nebo poškozených sečí, resp. počet dní znemožnění pastevního využití v daném kalendářním roce. Výpočet škody vychází z té části celkového výnosu⁸, kterou v důsledku rozlivu nebylo možné sklídit, resp. pastevně využít.

3. Zničení porostu v době, která neumožňuje osetí náhradní plodinou

Výše náhrady škody = (koeficient 2 * T) + N + F – I

V případě víceletých píceň je při výpočtu škody nutné zohlednit v závislosti na roční době rozlivu i počet zničených sečí, resp. počet dní znemožnění pastevního využití v daném kalendářním roce. Výpočet škody vychází z celkového výnosu⁸ sníženého o již předtím sklizené nebo pastevně využité množství.

Pro případy 1) až 3) platí, že v případě záporného výsledku⁹ se stanoví výše náhrady škody jako nulová.

⁵ Rozsah poškození porostu a možnost pěstování náhradní plodiny určí ministerstvo v protokolu o vzniklé škodě.

⁶ Zničením porostu se rozumí takové poškození, při kterém je porost zlikvidován a je možné plochu nově oset. Poškození, které lze řešit jiným agrotechnickým zásahem (přihnojením, přisetím), není předmětem náhrady.

⁷ Zjištěné procento poškození, nejvýše však koeficient 2 uvedený v tabulce 1.

⁸ V přepočtu na píci v suchém stavu.

⁹ Tato situace by mohla nastat, pokud by plnění ze soukromého pojištění převýšilo stanovenou újmu.

Tabulka 1 – Koeficienty pro úpravu výše náhrady škody za zničené plodiny v době, která umožňuje osetí náhradní plodinou (koeficient 1) a v době, která neumožňuje osetí náhradní plodinou (koeficient 2)

Druh plodiny, plodina	Koeficient 1	Koeficient 2
Obiloviny (pšenice ozimá)	0,15	0,80
Kukuřice	0,30	0,70
Luskoviny (hrách setý)	0,40	0,85
Olejniny (řepka ozimá)	0,15	0,80
Brambory konzumní a zelenina	0,35	0,70
Cukrovka	0,20	0,70
Len pšadný	0,35	0,50
Konopí	0,40	0,80
Víceleté píceiny	0,25	1,00

Poznámky:

- Koeficienty byly kalkulovány na základě údajů z Normativů zemědělských výrobních technologií 2008 (M. Kavka a kol. – viz www.agronormativy.cz).
- Koeficienty 1 vyjadřují podíl nákladů na osivo a setí (případně souvisejících nákladů na válení a aplikaci pesticidů) z tržeb. Na základě tržních cen plodin tak umožňují ocenit újmu v důsledku nutnosti likvidace porostu v době, která umožňuje osetí náhradní plodinou.
- Koeficienty 2 vyjadřují podíl nákladů, které by jinak musely být vynaloženy na další pěstování a sklizeň zničené plodiny. Koeficienty 2 byly stanoveny na základě podílu nákladů na sklizeň a posklizňovou úpravu produkce vzhledem k celkovým technologickým nákladům. V případě víceletých pícein se náklady na sklizeň neuvažují a je použit koeficient ve výši 1.

4. Srovnání „novosti postupů“

Jedná se o nově vypracovanou metodiku, které nepředcházela žádná původní metodika.

5. Popis uplatnění certifikované metodiky

Nařízení vlády 203/2009 Sb. umožňuje kompenzaci škod na suchých nádržích a pozemcích určených k řízenému rozlivu povodní i na územích, která byla k tomuto účelu vymezena před tímto nařízením vlády. Jsou tedy pokryta všechna tato vymezená území bez ohledu na dobu vzniku. Stávající pozemky, na které se vztahuje povinnost poskytování náhrady za škodu způsobenou rozlivem povodní, čítají v současnosti celkem 209 suchých nádrží, ze kterých se rozsahem zátopy vymykají dvě suché nádrže: poldr Přítluky na Dolní Dyji se zátopou cca 1 300 ha a poldr Soutok u Lanžhota na soutoku Dyje a Moravy se zátopou cca 7 600 ha. Ostatní suché nádrže mají všechny dohromady celkovou plochu zátopy cca 1000 ha. Souhrnně plocha zátopy všech suchých nádrží činí necelých 10 tis. ha a tato plocha bude narůstat další výstavbou suchých nádrží.

Metodika slouží:

- Krajským agenturám pro zemědělství a venkov (KAZV), následně jednotlivým agenturám pro zemědělství a venkov (AZV), které přijímají žádosti poškozeného o náhradu škody způsobené řízeným rozlivem.
- Škodní komisi, kterou ustanoví vedoucí místně příslušné AZV. V této komisi je vždy pracovník místně příslušné AZV a pracovník místně příslušné Zemědělské vodohospodářské zprávy a pro potřeby zjištění škody na plodinách pracovník Státní rostlinolékařské zprávy.
- Komisi, kterou ustanovuje náměstek ekonomicko – správního úseku, která rozhodne na základě sumarizace škod o konkrétních sazbách pro proplacení náhrad.

Náhrady za škody na plodinách budou stanoveny na základě této metodiky. Konkrétní uplatnění metodiky je doloženo Smlouvou o uplatnění metodiky přiloženou v dokumentaci pro certifikaci metodiky.

6. Seznam použité související literatury

- ČSÚ: *Definitivní údaje o sklizni zemědělských plodin*. Kód publikací 2102_xx (publikováno 1x ročně).
- ČSÚ: *Indexy cen zemědělských výrobců, průmyslových výrobců a indexy spotřebitelských cen potravinářského zboží*. Kód publikací 7006_xx (publikováno 12x ročně).
- FADN ČR: *Výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků*. Praha: ÚZEI (VÚZE), publikováno 1x ročně.
- KAVKA, M. a kol. *Výběr z normativů pro zemědělskou výrobu ČR pro rok 2008-2009: technologické, technické a ekonomické normativní ukazatele*. Praha: ÚZPI, 2008. 298 s. ISBN 978-80-7271-199-4.
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění zákona č. 181/2008 Sb. ze dne 24. dubna 2008.
- Nařízení vlády č. 203/2009 Sb. o postupu při zjišťování a uplatňování náhrady škody a postupu při určení její výše v územích určených k řízeným rozlivům povodní.

7. Seznam publikací, které předcházely metodice

- NOVÁK, J. *Metodika kalkulací nákladů v zemědělství*. Výzkumná studie č. 28, Praha: VÚZE, 1996. ISBN 80-85898-30-6.